

ILKKA LUOTO, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus

Ilmastonmuutos ja sopeutuminen puhuttivat Karstulassa

Maaseutututkijatapaaminen järjestettiin elokuun lopulla 19. kerran. Tällä kertaa kokoonnuttiin 5 000 asukkaan Karstulassa, Keski-Suomessa. Tapaamisen fyysisenä ja henkisenä – jossakin määrin myös hengellisenä – tukikohtana toimi Karstulan Evankeeminen Opisto. Tapaamiseen oli ilmoittautunut noin 90 maaseutuasiantuntijaa useista eri instituutioista.

Maaseudun uusi aika -yhdistyksen puheenjohtaja Tuija Mononen ja varapuheenjohtaja Antti Saartenoja avasivat tapahtuman: päivien teemaksi julistettiin maaseudun sopeutuminen. Maaseutu on muutoksen kourissa. Niin hallinnolliset rajat, palvelurakenteet, elämänarvot kuin -tyylitkin ovat muuttuneet viime vuosina nopeasti. Pääkaupunkiseudulta käsin katsottuna haja-asutusalueita värittävät negatiiviset uutiset: työpaikat katoavat syvenevän globalisaation myötä ja kouluammuskelujen kaltaiset, hyvin valitettavat tapahtumat horjuttavat perusturvallisuuden tunnetta.

Tummien sävyjen vastapainoksi Mononen ja Saartenoja esittelivät positiivisia menestystarinoita. Esimerkiksi Sallan salomailla tehdään maan parasta ruisleipää (Kursulainen Oy), Juvasta puuhataan ennakkoluulottomasti Euroopan tryffelikeskusta ja Karvialla valmistetaan pintaturpeesta huopa- ja levytuotteita (Konto Oy). Näissä esimerkeissä yritykset kulkevat etujoukoissa. Sisukkaat ja tulevaisuuteen uskovat yrittäjät ovat hyödyntäneet maaseudun luonnonvaroja, joita voi-

daan jalostaa menestystuotteiksi. Toisaalta on siis sopeuduttava muuttuviin rakenteisiin, mutta samalla tulisi olla innovatiivisuutta ja uskoa maaseudun tarjoamiin varantoihin ja mahdollisuuksiin.

Tiiviin kylän haasteita

Torstaipäivän kutsuesitelmästä vastasi professori Rauno Sairinen Itä-Suomen yliopistosta. Otsikolla *Tiiviin kylän haaste – välttelekö maaseutu ilmastovastuuta?* Sairinen ilmoitti haastavansa maaseudun tutkijat ja kehittäjät kaupunkitutkimuksen, ympäristöpolitiikan ja yhdyskuntasuunnittelun näkökulmalla. Sairisen mukaan hälytyskellot soivat äänekkäästi: ilmastonmuutos on viimeisten tietojen mukaan arvioitua nopeampaa. Koska ilmastonmuutosta hidastavia toimenpiteitä tarvitaan myös maaseudulla, tulisi muutostarinnan sijaan etsiä positiivisia ratkaisuja, joiden avulla ongelmaan voidaan tarttua.

Puulämmitys ja kompostointi eivät riitä vastaukseksi ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa, vaan tulisi keskittyä perustavampaan ongelmaan eli yhdyskuntarakenteen hajaantumiseen. Tyypillisesti hajanaisella yhdyskuntarakenteella tarkoitetaan toimijoiden välistä suurta etäisyyttä, mikä on seurausta yleisen asumisväljyyden kasvusta, palveluksikkokokojen ja -alueiden sekä työssäkäyntialueiden laajentumisesta ja kuntien välisestä kilpailusta veronmaksajista. Asiaa ei yhtään helpota se, että kaupunkien ympäryskunnat kaavoittavat

mielellään edullista tonttimaata kaupan tarpeisiin.

Vastaukseksi näihin ongelmiin Sairinen esittää eheyttävää yhdyskuntasuunnittelua. Ideana on täydentää ja eheyttää jo olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta. Tällä tarkoitetaan käytännössä sekä tiivistämistä että jo olemassa olevan rakenteen jatkamista. Laadukkaasti toteutettuna eheyttäminen huomioi aidosti myös paikalliset tarpeet, palveluiden saatavuuden sekä toimivat liikenneyhteydet. Käytettävien ratkaisujen yksityiskohdat riippuvat siitä, tarkastellaanko kaupunkien läheistä maaseutua, ydinmaaseutua vai harvaan asuttua maaseutua. Eheyttävän suunnittelun kannalta haastavimpia kohteita ovat kaupunkien lähialueet. Harvaan asutuilla alueilla ja kylissä, joissa on vielä palveluja, myös liikennemäärät ovat hyvin alhaisia. Sairinen arvelee, että valtaosa hiilidioksidipäästöistä aiheutuu keskiluokan elintottumuksista: kakkosasumisesta ja ylipäättään liikkuvasta elämäntavasta suurempien kaupunkien vaikutusalueilla.

Löytyykö maaseutukylissä riittävää halua ilmastomuutoksen vastaiseen maankäytön suunnitteluun ja ekologisiin elintapamuutoksiin? Yhdyskuntarakenteen tiivistämisen lisäksi ilmastomuutosta voidaan vastustaa uusiutuvaan energiaan perustuvilla ratkaisuilla, energian säästöllä, hiilinielujen vahvistamisella, yhteiskunnan ohjaustomilla ja ekotehokkaalla suunnittelulla. Kaikki ekotehokkaalta vaikuttava ei aina kuitenkaan ole sitä. Esimerkiksi viimeisimpien tutkimuksien mukaan etätö itse asiassa lisää autolla liikkumista, eikä suinkaan vähennä sitä.

Kyyjärven Esso ja sen kuuluisa jasso

Vaasan yliopiston professori Hannu Katajamäki teroitti Sairisen esitelmaa käsittelevässä kommenttipuheenvuorossaan, ettei ole vain yhtä ja samaa maaseutua, vaan se näyttäytyy erikokoisina ja kulttuurisesti ainutkertaisina paikallisyhteisöinä. Maaseudun monimuotoisuuteen ovat vaikuttaneet asutushistorialliset tekijät ja metsäteollisuus. Jos yhdyskuntien eheyttämistä tehdään vain tietynlaisten yhteisöjen näkökulmasta, aiheutetaan haittaa maaseudun monimuotoisuudelle. Katajamäen näkemyksen mukaan suomalainen hyvinvointivaltio on muuttunut

kilpailuvaltioksi. Vallalla näyttäisi olevan suuruuden ideologia, jota voidaan kutsua myös ”eliitin maantieteeksi”. Se näkee mieluusti yhdyskuntarakenteen muodostuvan harvoista ja tiivistä rakentuvista keskialueista. Vastakohtana ”eliitin maantieteelle” on ”kansalaisten maantiede”, missä elämän realiteetit ja arjen käytännöt asettuvat etusijalle.

On kohtuutonta ajatella, että ekologinen elämäntapa onnistuu vain Helsingin Töölössä, eikä siten olisi ollenkaan mahdollista Alajärven Kuoleman kylässä. ”Syyllistetäänkö tässä nyt sitä aikamiespoikaa, joka käy silloin tällöin autollaan pelaamassa Kyyjärven Esson kuuluisaa jassoa”, Katajamäki kysyy. ”Tekeekö hän suoranaisen ympäristörököksen, kun ei mene sinne raitiovaunulla?”

Katajamäen mukaan kansalaisten maantieteen ei tarvitse kuitenkaan olla ristiriidassa ilmastomuutoksen ehkäisyn kanssa. Ekotehokkaita ratkaisuja voidaan rakentaa paikallisyhteisöjen omasta näkökulmasta käsin, yhteisöjen ehdoilla. Yhdyskuntarakennetta voidaan maaseudulla pohtia erityisesti raideliikenteen näkökulmasta. Maaseudulle sopii hyvin monelta osin tiivisluontoinen nauhamainen rakenne, jossa pääosa liikenteestä voi perustua raideyhteyksien varaan.

Kehittäjiä vai kesyttäjiä?

Työskentely jatkui työryhmissä ja perjantaina kuulumme myös työryhmien yhteenvedot, minkä jälkeen eteen astuivat paikalle kutsutut panelistit. Sami Tantarimäen ohjastama paneelikeskustelu ei ollut tutkimuksen näkökulmasta ainakaan sisällöltään liian korkealentoinen, mutta pureutui ilahduttavan suoraviivaisesti maaseudun kehittämisen olennaisiin teemoihin.

Kyyjärven kunnanjohtaja Matti Muukkonen provosoi tutkijayhteisöä toteamalla, ettei kukaan lue maaseutua käsitteleviä tutkimuksia. Samaan hengen vetoon hän kehui kuitenkin erästä ansiokasta tutkimusta. Todennäköisesti Muukkonen siis lukee ainakin valikoiden maaseutua koskevaa tutkimuskirjallisuutta. Toimittaja Anna-Kaisa Hermunen oli huolestunut maaseudun mediakuvasta, joka perustuu liiaksi itkuvirsiin ja puolustuspuheenvuoroihin. Hermunen tykitti, että viimeaikoina maaseutuasioihin yhdistettävät mediakasvot ovat antaneet maaseudusta

lähes vastenmielisen kuvan. Mediakuvaa kirkastamalla pystyttäisiin maaseudun asioita edistämään paremmin ja ennen kaikkea positiivisemmassa hengessä.

Toimitusjohtaja Petteri Korpioja epäilee maaseudun kehittämishankkeiden mielekkyyttä. Hänen mukaansa ne vaikuttavat yrityksiin näkökulmasta tehottomilta, eivätkä vastaa riittävässä määrin maaseudun polttaviin ongelmiin. Korpiojan mukaan kehittämishankkeiden voitaisiin kanavoida tehokkaammin suoraan potentiaalisille kasvuyrityksille esimerkiksi kehitys- ja riskirahoitusyhtiöiden kautta. Maatalousyrittäjä Martti Mäkelä on Korpiojan kanssa samoilla linjoilla. Kehityshankkeet sisältävät aivan liikaa byrokratiaa ja paperin siirtelyä, jolloin hankesiväilyihin varatut resurssit hukkuvat hankekoneiston rattaisiin.

Karstulan tutkijatapaamisessa maaseudun sopeutumisesta ei puhuttu kovin suoraan, vaikka se oli valittu tutkijatapaamisen kantavaksi teemaksi. Voidaankin kysyä, mitä itse asiassa seuraa, kun kehittäjät ovat yhä useammin kesyttäjiä eli toimijoita, jotka pyrkivät tavoitteillaan ja projekteillaan sopeuttamaan maaseudun asukkaita kulloinkin vallalla olevaan poliittis-hallinnolliseen muottiin ja muodinnuksisuuteen? Jätevesiasetussekoilu on vallan oivallinen esimerkki kaupunkilähtöisestä ajattelusta, jonka vaikutuksia maaseudun arkeen ei ole kyetty, eikä haluttu ennakoita riittävässä määrin.

Maaseudulla on kuitenkin totuttu kautta aikain sopeutumaan. Ehkä on myös niin, että riittävän suuret muutospaineet lopulta voimaantavat kylien asukkaat, jolloin vapautuu positiivista innostusenergiaa. Ensiksi saadaan perustavaa laatua oleva oivallus, että vastuuta voi rohkeasti ottaa omiin käsiin. Joka asiaan ei tarvitse hakea lupaa, eikä aina liioin kannata odottaa, että joku virallinen taho tulee ja järjestää asiat. Näin syntyy uusyhteisöllisyyttä, hurjia innovaatioita, itse rakennetun onnen avaimia ja jopa hedelmällistä anarkiaa.

Seuraavana vuonna maaseutututkijat kokoontuvat Varsinais-Suomessa Tuorlassa. Runsas ja vuosittain monipuolistuva osallistujajoukko takaa kyllä sen, ettei käy kuten takavuosina Ladojen kokoontumisajaja parodioivassa Kummelin televisiosketsissä. Paikalle Näsijärven jäälle saapui vain kaksi osallistujaa: yhdistyksen sihteeri ja puheenjohtaja.

■

Työryhmien koonnat:

Maaseudun palvelut muutoksessa – sopeutuuko järjestelmä vai asiakas

Karstulan maaseutututkijatapaamisen palvelut-työryhmässä pohdittiin muutoksessa olevaa palvelujärjestelmää ja maaseudulla asuvien sopeutumista siihen keskustellen kahdeksan inspiroivan alustuksen aiheista. Vaikka muutosten suunta näyttää useimmiten olleen se, että ”palvelut ensi tarjottiin ja sitten otettiin pois”, se ei ole vetänyt mattoa pois maaseudulla asumiselta. Tutkimuksissa tulee julki, että arki maaseudulla on siellä asuvien mielestä sujuvaa ja palvelujakin on saatavissa.

MUA-yhdistyksen sihteeri Kari Leinamo varmistaa, että osanottajat huomaavat risteyksen, josta tulee kääntyä Karstulan Evankeliselle Kansanopistolle. Kuva Hannu Katajamäki.

Työryhmien esityksiä on luettavissa osoitteessa: www.mua.fi/toiminta/tutkijatapaaminen/.

Myönteisten tutkimustulosten lisäksi kuului myös toisenlaisia äänenpainoja. Pohdittavana oli, onko asiakas ainoa, jonka pitää muuttaa käytöstään, tarpeitaan ja toiveitaan, kun palvelujen järjestämisen taloudelliset perustat, tarjoajat ja tuotannon tavat muuttuvat. Tuleeko ensisijaisesti palvelujärjestelmän sopeutua; muistamme poliittiset puheet ja linjaukset palvelujen järjestämisen kansalais- ja asiakaslähtöisyydestä. Asiakkaan sopeutumisesta niukkeneviin palveluihin seuraa kysynnän väheneminen ja ennalta ehkäisevien palvelujen käytön väheneminen. Ajautummeko yhä niukkenevan palvelutarjonnan kehään, joka lopulta johtaa raskaiden ja korjaavien palvelujen käytön voimakkaaseen kasvuun?

Mikäli kansalaisyhteiskunnan roolin odotetaan kasvavan, on lisättävä kansalaistoiminnan järjestäytymistä, resursseja ja foorumeita. Pelkkä kuuleminen ei riitä, viestiin on vastattava, ja toisaalta tarjot-

tava osallistumisen ja osallisuuden paikkoja. Kuitenkin on tärkeää paikantaa, kuinka valmiita kansalaiset ovat ottamaan palvelujen järjestämisessä haasteen vastaan, ja kuinka pitkälle tuottamis- tai järjestämisvastuuta voi kansalaisille ja järjestöille vyöryttää.

Muuttuvien palvelujen järjestämisen lähtökohtana tulee olla paikalliset tarpeet, mutta miten määritellä sopiva paikallisuuden taso myllerryksessä olevassa toimintakentässä. Maaseudulla asuvan on sopeuduttava muutokseen. Sopeutumisen signaaleja on jo ilmassa. Kylien, paikallisuuden ja kansalaisten rooli kasvaa. Tosin alueelliset erot aktiivisuudessa ovat suuret. Vastaaminen muuttuvaan palvelutarpeisiin ja -tarjontaan edellyttää myös uudistuvaa roolien jakoa eri sektorien välillä, joka toteutuessaan tuottaa uusia toimintamalleja.

KATJA ILMARINEN JA
ARJA KILPELÄINEN

Maaseutumaiset tapahtumat, festivaalit ja teemaympäristöt

Maaseutumaiset tapahtumat, festivaalit ja teemaympäristöt -työryhmässä pohdittiin miten maaseutumaisuus ilmenee ja millaisia muotoja se voi saada tapahtuman, festivaalin tai teemoitetun ympäristön sisältöinä. Sessiosta muodostui sisällöllisesti tiivis kokonaisuus, ehkä hie-man sisäänlämpiäväkin, sillä kaikki kolme esitystä tulivat Kokkolan suunnasta.

Professori Kari Ilmonen aloitti otsikolla Pohdintaa luovasta taloudesta ja maaseutukulttuurista. Esitys pohjusti laajemmalla näkökulmalla työryhmässä tarkasteltuja kahta tutkimusprojektia. Ilmonen mukaan kulttuuri ja taide ovat saaneet yhä voimakkaamman painoarvon alueellisissa suunnitelmissa, ohjelmissa ja strategioissa. Voidaan puhua aluekehittämisen kulttuurisesta käänteestä, joka sai alkunsa 1990-luvulla maailmanlaajuisesti ja rantautui nopeasti myös Suomeen.

Vallalla ovat uusliberalismin tahdistamat ”korkeaoktaaniset puhetavat”, jotka eivät välttämättä kohtaa maaseutukulttuurin arkikäytänteitä ja todellisia ansaintamahdollisuuksia. Luovan talouden

tekstillinen energia soveltuu epäilemättä kaupunkien ja kasvukeskusten todellisuuteen, mutta maaseudulla on suhtauduttava sangen realistisesti puheen todistusvoimaisuuteen. Kaikesta huolimatta, maaseudulla on kuitenkin sellaisia hyveitä ja ominaisuuksia, mitä kaupungit eivät kykene samassa mitassa kulttuuritoimijoille tarjoamaan. Näitä ovat muun muassa huokeat toimitilat ja linkustannukset, viihtyisä ja turvallinen ympäristö, luonto, tiiviit sosiaaliset verkostot, paikalliset menestystekijät sekä EU-tukijärjestelmät, joista maaseutukulttuuri ammentaa luomisvoimaa.

Tutkija Ilkka Luoto pohti esityksessään maaseutumaisen kulttuuritapahtuman olemusta, kehitystä ja menestystä. Juuri päättyneessä tutkimushankkeessa tarkasteltiin kymmentä maaseutumaista kulttuuritapahtumaa Suomessa, Skotlannissa, Norjassa ja Uudessa-Seelannissa. Tutkimuksen aineisto pohjautuu 24 tutkimushaastatteluun sekä sanomalehdistä, internetistä, esitteistä ja kirjallisuudesta saatuun materiaaliin. Tähän aineistoon perustuen tutkijat (Ilmonen, Luoto & Rosenqvist) kirjoittivat esseemuotoiset tapahtumakuvaukset, jotka heijastelevat keskeisiä tutkimusteemoja ja joita käytettiin tulkintojen avaimina.

Maaseututapahtumien järjestäjät kokevat kehitty-

misen eetoksen haasteelliseksi. Näkyvimpänä vaarana on, että moniääniset ja -arvoiset maaseututapahtumat yhdenmukaistuvat ja popularisoituvat etsiessään toimintamalleja, jotka ovat yleisö- ja turistiystävällisiä. Maaseutumaisen kulttuuritapahtuman olemukseen ja menestykseen vaikuttaa sen historia ja ainutlaatuinen kehityskertomus. Tapahtumajärjestäjät kokevat yhdessä tekemisen tärkeäksi ja kohottavaksi voimavaraksi. Tapahtuman taustaorganisaatio toimii usein ympärivuotisesti, jolloin vapaaehtoisuuden, innostusenergian ja idealismin varassa rakentuu arvokasta sosiaalista ja kulttuurista pääomaa.

Työryhmässä esiteltiin myös lyhyesti tutkimushar-

joittelija Annika Nyströmin kesän 2010 aineistonkeruun tuloksia. Genius loci – paikalliset pyhiinvaellusreitit Keski-Pohjanmaalla hankkeen tavoitteena on ollut kertomuksellisesti rikastuneiden paikkojen karttoittaminen laajan historiallisen Keski-Pohjanmaan alueella. Tutkimustietokantaan kerättiin 322 reittiä tai paikkaa, joihin liittyy paikallisperinnettä, muistitietoa ja tarinallisuutta. Esille nousevia teemoja ovat muun muassa, kansanusko, luonto, muinaisjäänneksset, sotien ja ihmiskohtaloiden murhenäytelmät, merellisyys sekä kristillisuus ja herännäisyys.

KARI ILMONEN JA ILKKA LUOTO

Asuinmaaseutu, yhdyskunnat ja maankäyttö

Työryhmässä pohdittiin, miten ilmastonmuutos ja sitä koskeva politiikka vaikuttavat maaseudun asumiseen ja maankäyttöön. Erityisesti mietittiin maankäytön suunnittelun roolia maaseudun ilmastosopeutumisessa ja ilmastonmuutoksen hillinnässä. Työryhmässä keskusteltiin paljon siitä, kuuluuko eheyttävä suunnittelu maaseudulle ja jos, niin millä tavoin. Jarmo Vauhkosen esitlemä tapaus Mäntyharju avasi tilannetta, jossa kirkonkylän väki vanhenee ja vähenee seurauksella, että omakotitaloja jää keskustassa suurin määrin tyhjiksi tai vajaakäyttöön. Samanaikaisesti kuitenkin kaavoituksella suunnitellaan keskustan laajenemista. Mäntyharjulla mietitään nyt, voiko vapaa-ajan asuminen vanhoissa omakotitaloissa olla kirkonkylän uusi kehityssuunta. Eheyttävä suunnittelu saattaisi tarjota tähän kehitykseen työkaluja. Ongelmana on, että kaavoituksessa perinteisesti suunnitellaan kasvua. Mutta miten suunnitellaan ”hiipuvia” alueita?

Anne Jarva esitteli kokemuksia kyläkaavoista (eli kylien osayleiskaavoista), joilla tulisi myös olla yhteys ilmastonmuutostavoitteisiin. Eheyttävällä kaavalla tulee olla siihen liittyviä sisältötavoitteita (esim. sujuva arki, eheä yhdyskuntarakenne), ja se tulisi tehdä yhteistyössä ja asukkaiden kanssa. Keskusteluissa korostettiin, että kaavoitusta ei pidä nähdä itseisarvona, vaan välineenä. Tärkeätä on lähteä liikkeelle alueen omista tarpeista ja tavoitteista, jotka tarvittaessa kaa-

valla mahdollistetaan. Maaseudulla tulisi tehokkaammin hyödyntää erilaisia maankäytön työkaluja kuten kuntien kehittämisstrategioita, kulttuuriympäristöohjelmia, kyläsuunnittelua ja maisemanhoitosuunnitelmia. Asukaslähtöinen kyläsuunnittelu on hyvä (ja monissa kylissä riittävä) suunnittelun väline, kunhan kunnat näkevät sen arvon.

Maarit Sirenin esitlemässä tutkimuksessa on selvitetty kuntapäätäjien ymmärrystä ja suhtautumista eheyttävään yhdyskuntasuunnitteluun. Vaikuttaa siltä, että käsitteiden sisältö ja ymmärrys kaavoituksen tavoitteista vaihtelee kovasti ja tätä kautta saatetaan puhua hyvin eri asioista.

Silva Tedre esitteli tutkimusta, jossa on tarkasteltu vanhusten liikkumista maaseudulla. Liikennejärjestelyt ja käytettävissä olevat kulkuvälineet voivat määrittää elämäntapaa hyvin paljon. Eheyttävässä suunnittelussa kannattaisikin pohtia maaseudun asukkaiden liikkumista ja palvelujen saavutettavuutta monista eri näkökulmista ja eri väestöryhmät huomioiden.

Työryhmän keskustelun lopputulema oli, että maaseudun yhdyskuntarakenteen ja samalla sujuvan (ekotehokkaan) arjen kehittäminen ja niiden kytkökset ilmastonmuutoksen hillintään tulisi ottaa tarkemmin tutkittaviksi ja suunnittelun työkaluja kannattaisi kehittää.

MIA SALORANTA JA
RAUNO SAIRINEN

Maaseutu ja energia – onko hajautetulle energiantuotannolle tilausta?

Työryhmä teki historiaa, sillä se oli tiettävästi MUA-tapaamisten ensimmäinen maaseudun energiakysymyksiin keskittynyt työryhmä. Neljä kiinnostavaa esitelmää pidettiin yhtenä sessiona ja kaikissa oli erilainen tulokulma alan tutkimukseen. Tämä kuvaa hyvin alan tutkimuskentän monialaisuutta ja -tieteisyyttä. Energiasektorilla on myös monia politiikka- ja ympäristöpolitiikkaan. Työryhmän väljä aikataulu salli vilkkaan keskustelun, jonka annista voi tehdä ainakin neljä yleistävää päätelmää. Ensinnäkin maaseudun mahdollisuudet hajautetun energiantuotannon kehittämisessä ovat erinomaiset, sillä maaseudulla sijaitseva energiapotentiaali ylittää moninkertaisesti sekä alueellisen että valtakunnallisen energiatarpeen. Hajautetut ratkaisut ovat jo nyt hyvin usein taloudellisesti perusteltuja ja maatilat ovat hajautetun energiantuotannon keskiössä. Suomen energiantuotannossa hajautettu tuotanto on kuitenkin käy-

tännössä ollut lähes laiminlyöty mahdollisuus, joka johtuu keskitetyn tuotannon perinteestä. Toiseksi työryhmässä pohdittiin edellisestä juontuvaa kysymystä siitä, miten edetä teoriasta käytäntöön tai sanoista tekoihin: miten maaseudun suuri energiapotentiaali muutetaan energiaa ja työpaikkoja luovaksi yritystoiminnaksi? Kolmantena tärkeänä teemana käsiteltiin keinoja, joilla usein sekavaa ja jopa mutu-tietoon pohjautuvaa julkista ja poliittista keskustelua uusiutuvan energian mahdollisuuksista voitaisiin jäsentää tutkimuksen ja uusien menetelmien avulla. Erilaisten mallien ja paikkatietotekniikoiden avulla on mahdollista muokata energiateemoja visuaaliseen muotoon, kuten kartoiksi. Näin voidaan tiivistää laajoja tietoa-aineistoja yksinkertaisempaan muotoon, joka voi helpottaa esimerkiksi energia-alaan liittyvää suunnittelua ja päätöksentekoa. Lopuksi todettiin, että työryhmä oli hyvä alku ja että maaseudun energiakysymyksiin liittyvää keskustelua on syytä jatkaa tulevissa MUA-tapaamisissa. Tällä kertaa esimerkiksi energiantuotannon suhde ilmasto- ja ympäristöpolitiikkaan jäi vähälle huomiolle.

TOIVO MUILU JA TUOMO PESOLA

Luonnon muuttuvat käyttömuodot mahdollisuutena ja haasteena

Luontoon ja luonnonvarojen käyttöön kohdistuu runsaasti odotuksia lähitulevaisuuden monipuolisena elinkeinolähteenä. Työryhmässä keskusteltiin eri toimialojen esimerkkien pohjalta, kuinka näitten mahdollisuuksien hyödyntämisessä onnistutaan. Kuinka tunnistamme mahdolliset pullonkaulat ja parhaat toimintatavat? Entä kenen olisi sopeuduttava?

Keskustelussa nousivat vahvasti esille yrittäjyyden sosiaalinen kestävyys ja henkiset arvot sekä eri osapuolten huomioon ottamisen ja kuulemisen merkitys. Luonnosta saatavaan hyötyyn on monia näkökulmia, jotka tulisi yhteensovittaa. Maaseudun kannalta myös virkistyksellä, viihtyvyydellä, vetovoimalla ja omistajuudella on oma arvonsa. Omistamisen tunne voi olla voimakas suhtautumi-

seen ja yhteistyöhön vaikuttava tekijä, joka olisi otettava huomioon eriyhteyksissä. Ammattimaisuutta on, että toimintatavat kehittyvät tältäkin osin.

Maaseudulla on erilaisia organisaatorakenteita ja henkisiä arvoja, jotka vaikuttavat muutoksiin luonnonvarojen käytössä. Toisaalta muutoksia tapahtuu ohi perinteisten ja vallitsevien rakenteiden. Kasvava osa maanomistajista on irti maalaisyhteisöstä. Koska kulttuuri ja arvot ovat myös muuttuvia, voi muuttumista ja sopeutumista jollain aikavälillä tapahtua eri osapuolissa. Luonnon käytön monipuolistumiseen on havaittavissa ominen muuttuvien tavoitteiden lisäksi myös sosiaalista painetta niin elinkeinojen kehittämisessä kuin ilmasto- ja ympäristökysymyksissä. Tutkimusta tarvitaan avaamaan näitä ongelmakohtia, tuomaan esille ratkaisumalleja ja poistamaan mahdollisia konflikteja.

JUHA RUTANEN